

проводилися на ягнятах, отриманих від підбору помісних сокільських баранів та чистопорідних маток, помісних маток та чистопорідних баранів, а також чистопорідних тварин.

Плодючість сокільських маток склала 116%, при схрещуванні з помісними баранами вона зросла до 117%, а при реципрокному схрещуванні з помісними баранами вона досягла 132%. Це може служити підтвердженням спадкової зумовленості та ефективності селекції на підвищення плодючості.

Дуже важливим показником, що свідчить про розвиток ягнят, служить жива маса, яка враховувалася при народженні та відбивці. Якщо при відбивці розрізнення були незначними, то різниця за живою масою при народженні у ягнят від помісних та чистопорідних баранів склала 0,97 кг, тобто помісні тварини були більш вгодованими, що і визначило їх більш високу життєздатність.

Така ж картина спостерігається і за показниками продуктивності. Вихід ягнят з бажаним середньосірим відтінком склав 44% у ягнят від помісних баранів, 52% – від помісних маток та 41% – від чистопорідних. Крім того, помісні тварини мають більш урівнене забарвлення смушка – 63 та 53% відповідно. Отже, помісні тварини відрізняються від овець місцевої популяції і мають більш високі продуктивні якості.

Таким чином, з зростанням підвищення кровності каракульських баранів асканійського багатоплідного типу підвищується генетичний потенціал виявлення плодовитості та продуктивних якостей, і в зв'язку з цим є підстави вважати, що селекція на багатоплідність дозволить створити стада овець, що будуть мати природне багатопліддя і гарні продуктивні якості.

УДК 636.2.082.4.034

В.В.МИРОСЬ, І.Г.БАБАРИКА

ВПЛИВ ПРИРОДНОГО ДОБОРУ НА ПРИСТОСОВАНІСТЬ МОЛОЧНОЇ ХУДОБИ ДО УМОВ ОТОЧУЮЧОГО СЕРЕДОВИЩА

Інститут тваринництва УААН

Уява про те, що природа організму, його будова і фізіологія поведінки в середовищі є концентратом історично обумовленого зв'язку багатьох поколінь з їх умовами існування, сформувалося давно (Ч.Дарвін, 1896; Р.А.Дворянкін, 1964; П.Ф.Рокицький, 1969; Н.В.Тимофеев-Ресовський, А.В.Яблоков, Н.В.Глотов, 1973 та інші). Тому чисельні дослідники вважають, що від батьків нащадками успадковуються не тільки генетична основа формування ознаки, а і норма реакції організму на середовище. Під нормою реакції розуміється пристосованість, тобто відповідність особливостей генотипа середовищу існування живого організму.

В процесі еволюції (або селекції) змінюються як кількісні характеристики спадковості, так і середовищні фактори, внаслідок чого повна відповідність між якістю генотипів і умовами середовища – явище дуже рідкісне (А.П.Полковникова, 1992).

Порушення такої відповідності в теперішній час стало більш помітним

через інтенсифікацію методів селекції в тваринництві. Наприклад, в багатьох стадах великої рогатої худоби спостерігаються зміни в адаптації, коли паралельно збільшенню рівня продуктивності тварин знижується життєздатність молодняку і відтворна здатність маток і, що особливо важливо, спостерігається період виробничого використання дорослих тварин.

Пристосованість молочної худоби до умов оточуючого середовища вивчали на коровах-первістках української чорно-рябої молочної худоби різних генотипів (дочки бугаїв канадського та німецького напрямків селекції) при різних технологіях виробництва молока (прив'язне – в д/г “Українка Слобідська” та безприв'язне – в д/г “Кутузівка”) і подібних умовах годівлі на рівні 49-65 ц корм. од. на корову на рік.

Пристосованість піддослідних тварин до оточуючого середовища ми розцінювали як функцію, обумовлену попередньою дією селекції, постійно спрямованої на підвищення якості генотипів, і природного добору, результатом якого є поновлення зруйнованої селекцією відповідності між якістю генотипів і умовами середовища.

Пристосованість молочної худоби до умов оточуючого середовища вивчали за формулою А.П.Полковникової (1992):

$$F = \frac{\% \text{ KBЗ від оптимума}}{\% \text{ "A" від стандарту породи}}$$

де, F – критерій пристосованості до умов оточуючого середовища;

KBЗ – коефіцієнт відтворної здатності (визначали шляхом ділення 365 днів року на міжотельний період між I та II отеленням);

“А” – середньодобова кількість молочного жиру (визначали шляхом ділення виходу молочного жиру за лактацію (ВМЖ) на кількість дійних днів;

Оптимальне KBЗ приймали за 1,0. “А” за стандартом породи розраховували 0,68 кг.

Величина F вказує на ступінь пристосованості груп тварин: якщо вона знаходиться в межах від 0,85 до 1,10, то реакція організм-середовище – в межах норми; якщо вище 1,10, то це порушення норми, якщо менше 0,85, то норма відновлюється (А.П.Полковникова, 1992).

Відмінності щодо пристосованості до умов середовища між групами дочок окремих бугаїв (згрупованих за напрямком селекції) були незначні, в межах кожного господарства. Але слід відмітити, що при прив'язному утриманні худоби в дослідному господарстві “Українка Слобідська” пристосованість нащадків бугаїв німецького напрямку селекції склала 1,01, а нащадків бугаїв канадського напрямку селекції – 1,13, яка вказує на те, що перші більш пристосовані до умов прив'язного утримання. В дослідному господарстві “Кутузівка” спостерігалася зворотня картина, тобто більш пристосованим до умов безприв'язного утримання було потомство, одержане від плідників канадського напрямку селекції.

Якщо порівнювати між собою пристосованість групи піддослідних тварин, які утримувалися прив'язно і безприв'язно, то перші мали більш високу пристосованість, яка знаходилася в межах норми і склала 1,09, а ана-

логічний показник інших дорівнював 1,36, що перевищує норму, а це вказує на те, що умови утримання молочної худоби в дослідному господарстві “Кутузівка” не відповідали генотипу тварин, введених у дослідження.

Такі дані вказують на те, що в умовах безприв'язного утримання худоби паратипові умови негативно впливають на пристосованість молочної худоби до умов існування, внаслідок чого порушується баланс у відношенні генотип-середовище і значення F ухиляється від оптимума в бік погіршення пристосовчих якостей.

УДК 636.22/28.082

В.В.МИРОСЬ, О.П.ВАСИЛЕНКО, В.П.ШАБЛЯ, І.Ю.ЗАДОРЖНА
РЕЗУЛЬТАТИ РОЗРОБКИ МОДЕЛІ ПЕРЕДБАЧЕННЯ НАДОЮ
Інститут тваринництва УААН

Нами продовжено дослідження в напрямку пошуку, уточнення і доповнення переліку найбільш сильно впливаючих на надій генетичних і негенетичних факторів.

Матеріалом для досліджень послужили 457 телиць п'яти порід 10-20-місячного віку, закуплені колективним сільськогосподарським підприємством (КСП) «Харківплемсервіс» у 1991-1993 роках з 12 господарств Харківської області, а також одержаних у цьому КСП.

Дорощування телиць проводилося у КСП “Харківплемсервіс”. В цьому ж господарстві надалі тварин утримували; в ньому одержані основні характеристики дорослих тварин.

Визначення основних характеристик впливу проводили за допомогою дисперсійного аналізу з використанням якості обумовленого фактору надою за першу лактацію, а в якості обумовлюючих: фіксованих факторів – сезону отелення, господарства, та року народження; і коваріанс – живої маси у віці 6, 12, 18 місяців та квадратів цих показників. При цьому рік поділявся на 6 сезонів отелення – по 2 місяці кожний (сезон 1 – січень-лютий, сезон 2 – березень-квітень і т.д.).

Розробляли модель оцінки надою за першу лактацію на основі досліджуваних факторів. Визначали вірогідність та ступені впливу факторів, фактичні та очікувані показники молочної продуктивності по господарствах, роках народження та сезонах отелення. За допомогою попарних порівнянь виявляли групи, надій між якими вірогідно відрізняється.

Розроблена модель оцінки надою за першу лактацію детермінувала 45,7% варіації цієї продуктивної ознаки. Ступінь вірогідності моделі не дає підстав для сумнівів щодо її застосованості.

При одночасному аналізі всіх складових моделі (таблиця) встановлено, що вірогідно впливають на надій фактори сезону отелення, а також жива маса телиць у всі вікові періоди та квадрати живої маси. Близьким до вірогідного рівня є вплив факторів “рік народження” і “сезон отелення×рік народження”.

Провідну роль у прогнозі відіграють легко контрольовані і конкретні фактори живої маси телиць (ступінь впливу 15,2%, вірогідність 0,978-0,999) і сезону отелення (ступінь впливу 4,5%, вірогідність 0,989).